

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
ІНСТИТУТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

**ДОБРОВОЛЬЦІ НА ЗАХИСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

IV Всеукраїнська наукова конференція
14 березня 2025 р.
Збірник тез доповідей

“НЕ РИДАТЬ, А ЗДОБУВАТЬ”

**Львів
Національна академія сухопутних військ
2025**

УДК 94(477):355.1+356/358«191/202»
Д 56

Рекомендовано до друку рішенням
Кафедри гуманітарних наук
(протокол від 27.02.2025 р. № 9)

Укладачі:

Харук А., Скорич Л., Шелюх О., Павлік М.

Д 56 Добровольці на захисті української державності: історія та сучасність: IV Всеукраїнська наукова конференція, 14 березня 2025 р.: Збірник тез доповідей. – Львів: НАСВ, 2025. – 109 с.

Матеріали наукового заходу висвітлюють актуальні питання з історії розвитку феномена добровольчого руху. Представлені дослідження охоплюють історичні етапи від ХХ ст. до сьогодення.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів, курсантів, студентів і всіх, хто цікавиться історією розвитку озброєння та військової техніки українського війська.

УДК 94(477):355.1+356/358«191/202»

БОРОТЬБА НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ: ІСТОРІЯ УЧАСТІ УНА-УНСО У ВІЙНІ В АБХАЗІЇ

Історія загрози існуванню українців як нації сягає своїм корінням набагато глибше, ніж окупація Криму та Донбасу в 2014 році або повномасштабне вторгнення в 2022. Росіяни систематично намагалися знищити українців, починаючи з часів царя і закінчуючи сучасним виглядом спадкоємців «імперії». Сотні спроб заборон українського, незліченна кількість заслань, катувань і вбивств, залякування і, зрештою, русифікація. Та, попри все, їм це не вдалося.

Сьогодні ми, українці, продовжуємо складну й виснажливу боротьбу з ворогом, який переважає нас кількісно, а деколи і якісно, проте Україна не була взята ані «за три дні», ані за два тижні і досі тримає удар завдяки нашим Збройним Силам.

Саме в цьому контексті нам варто згадати про добровольців УНА-УНСО, які розпочали боротьбу з російським агресором ще за часів «дипломатії й миру» з ним. Українська національна асамблея – Українська народна самооборона – націоналістична політична партія та громадський рух, заснований у серпні 1991 року. Один із лідерів цієї організації, командир підрозділу «Арго» Валерій Бобрович, згадує: «Ще тоді було зрозуміло, що третє століття триває війна України, росії, і вона буде продовжуватися. Я, як військовий, одразу побачив величезну кількість найманців росіян, які воювали на боці Абхазії». Пізніше у вбитих ворогів українські бійці знаходили військові квитки, де було зазначено, що вони тиждень як звільнені зі збройних сил росії.

Передісторія війни в Абхазії є тривалою. Після більшовицького завоювання Сакартвело в 1921 році Абхазія спочатку мала статус соціалістичної республіки, але за правління Й. Сталіна стала автономною у складі Сакартвело. Наприкінці 1980-х зростання напруги між Тбілісі та Абхазією призвело до відкритого протистояння.

У 1989 році картвели становили 45% населення Абхазії, тоді як абхазів – лише 17%. Абхазькі націоналісти прагнули вийти зі складу Сакартвело, залишаючись у СРСР, чого також хотіли місцеві росіяни – 14% населення. Водночас у Сакартвело посилювався рух за незалежність від Радянського Союзу. Критичною подією стала Тбіліська трагедія 9 квітня 1989 року, коли радянські війська силою розігнали демонстрацію проти комунізму, що призвело до загибелі 20 людей. Протести були викликані рішенням одного з сіл Абхазії приєднатися до СРСР, що в Тбілісі сприйняли як прояв сепаратизму.

9 квітня 1991 року у Сакартвело було проголошено незалежність, а її першим президентом став Звіад Гамсахурдіа, якого в Абхазії вважали ворогом їх автономії. У лютому 1992 року Сакартвело скасувала радянську Конституцію, що в Абхазії розцінили як ліквідацію автономного статусу. У відповідь Верховна Рада Абхазії проголосила суверенітет, що було анульовано Тбілісі. Ситуація загострилася, і в серпні 1992 року було введено війська до регіону, що стало початком війни.

Влітку 1993 року до Сакартвело прибув український добровольчий загін, сформований УНА-УНСО. У червні перші 11 добровольців утворили підрозділ «Арго». Московське телебачення тоді заявило, що у Тбілісі «висадився полк, до якого входили галицькі українці», хоча із Заходу України був лише один боєць. Згодом до загону приєдналися ще 26 стрільців і капелан Української православної церкви Київського Патріархату. Ці добровольці здобули повагу на Кавказі, і картвели сприймали їх як спецпризначенців.

Однак, як згадує учасник війни в Абхазії Ігор Мазур «Тополя», нині капітан ЗСУ та начальник розвідки 127 батальйону Тероборони, професійної підготовки бійці УНСО не мали: «Це були якісь кар'єри, десь кудись зайшли по-тихому, десь бігали з дерев'яними автоматами, тому що ясно, що ніхто б нам не дав можливість стріляти з якоїсь навіть мисливської зброї. В більшості навчали ті, хто вже проходив армію. Тому картвели, які думали, що приїхав спецназ, сильно помилялися».

Одного дня російський катер, що з'явився біля узбережжя, де перебували українські та картвельські військові, почав хаотичний обстріл території. Картвели не відповідали через відсутність «офіційного» стану війни. Коли катер підійшов ближче і відкрив прицільний вогонь, український командир Валерій Бобрович вирішив прийняти бій. Спільними зусиллями було затоплено і катер, і моторний човен, що прибув на допомогу. «Навіть сторож з маяка з дупельтівки своєї стріляв», – згадує Валерій.

19 липня 1993 року добровольці УНСО разом із картвельськими силами штурмували селище Шрома – ключовий пункт в обороні Сухумі. Після невдалих спроб картвельських підрозділів узяти укріплені позиції завдання передали українцям. Уночі вони, спустившись зі скелі під прикриттям темряви, зайшли у тил селища й здобули перемогу. Цей бій став першою вагомою перемогою українських добровольців над російськими військами.

27 липня у Сочі підписали угоду про припинення вогню, але росія як «гарант миру» підтримала порушення домовленостей з боку Абхазії. У вересні картвельські війська втратили Сухумі, де почалися етнічні чистки. Українські добровольці допомагали евакуювати мирне населення. Ігор Мазур згадує: «Тримали оборону, щоб мирні люди – діти, літні люди, ті, хто тікав, – могли безпечно відійти». У листопаді 1993 року вони повернулися до України через заборону воєнізованих формувань. Війна завершилася поразкою Сакартвело, а росія окупувала регіон, згодом визнавши його незалежність.

Участь росії у війні в Абхазії 1992 – 1993 рр. була настільки масштабною й відкритою, що ці події можна сміливо розглядати як російсько-картвельську війну в Абхазії. Основні факти, які підтверджують це:

1. Пряма участь регулярних російських військ, зокрема Псковської дивізії особливого призначення, 345-го повітрянодесантного полку та 643-го зенітно-ракетного полку.

2. Постачання зброї й техніки сепаратистам. Російські війська передали сепаратистам велику кількість озброєння: 984 автомати, 267 пістолетів, 18 кулеметів, 500 гранат, 600 сигнальних ракет, понад пів мільйона патронів, а також військову техніку.

3. Надання військово-експертної підтримки, що включала планування стратегічних операцій і координацію воєнних дій.

4. Організація добровольчих загонів у росії та їхнє направлення до Абхазії.

5. Масовані удари російськими військово-повітряними й морськими силами, які бомбили позиції картвельської армії та мирні населені пункти.

Українці колись боролися за свободу Сакартвело, а сьогодні картвели воюють за незалежність України. Нас об'єднує спільний ворог, який діє за однаковим сценарієм на всіх землях, які намагається захопити. І українці, і картвели, які нині стоять на фронті, мають спільну мету – вигнати окупанта зі своїх територій і назавжди покласти край російській агресії.

Петрик А. ПІД ЗНАМЕНАМИ ДВОХ АРМІЙ: НАРОДЖЕНІ УКРАЇНОЮ У РЯДАХ ОФІЦЕРСЬКОГО КОРПУСУ ВІЙСЬКА ЛИТОВСЬКОГО (1918 – 1940) ТА ОСОБИ ЛИТОВСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У ЛАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ (1917 – 1921) (Інститут історії та археології Балтійського регіону, Клайпедський університет)	25
Рожкова Л. ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАННЯ ТА БОЙОВОЇ ТАКТИКИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МЕМУАРНИХ ДЖЕРЕЛ) (Сумський національний аграрний університет)	27
Торопчин Д. ЖІНОЧИЙ ВІЙСЬКОВИЙ РУХ ПІД ВПЛИВОМ «УКРАЇНІЗАЦІЇ» ВІЙСЬК В УКРАЇНІ У 1917 РОЦІ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	30
Хлипавка Г., Ткачик О. БОРІТЬБА НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ: ІСТОРІЯ УЧАСТІ УНА-УНСО У ВІЙНІ В АБХАЗІЇ (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)	32

СЕКЦІЯ 2

«ДО БОЮ, ПАНОВЕ!»: УКРАЇНСЬКІ ДОБРОВОЛЬЦІ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ 2014 – 2024 рр.

Bonusiak A. POLSCY OSZCOTNICY W WOJNIE ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ (2022 – 2024) (Uniwersytet Rzeszowski)	35
Mroczkowski K. BRYTYJSCY OSZCOTNICY WALCZĄCE W UKRAINIE OD 2022 ROKU (Uniwersytet Rzeszowski)	36
Андрєєва Л., Мельник В. СИЛИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ІСТОРІЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	38
Борозняк С. ПОЧАТОК ВІЙНИ В 2014 РОЦІ ТА ФОРМУВАННЯ ДОБРОВОЛЬЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УКРАЇНІ (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного)	41
Ванюрський М. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ТРАДИЦІЇ ДОБРОВОЛЬЧОГО РУХУ В УКРАЇНІ (Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України)	42